

VLADIMIR HANGA (21 octombrie 1920-16 iunie 2013)

În această vară destul de capricioasă, precum vremurile pe care le trăim, ne-a părăsit la 16 iunie, la Arad, unde și-a trăit ultimii ani din viață, un OM excepțional, un cărturar de elită, un dascăl de mare vocație, un specialist în drept de talie europeană, profesorul-savant Vladimir Hanga.

Cel pe care îl deplângem în aceste palide rânduri, cel care a fost și rămâne, pentru multe generații de studenți în Drept și pentru noi toți, un mare specialist în dreptul roman și istoria dreptului românesc, a venit pe lume la 21 octombrie 1920, într-o familie de oameni gospodari din comuna Cucova (azi sat component al comunei Valea Seacă), din județul Bacău.

Copilăria și adolescența petrecute în cea mai mare parte în familia și satul natal și-au pus amprenta asupra personalității lui Vladimir Hanga.

După anii de școală primară, în localitatea natală, în 1931 a devenit elev la Liceul „Ferdinand I” (azi Colegiul Național „Ferdinand I” Bacău). A fost un elev de excepție al numitului liceu, încheindu-și studiile în 1939, ca șef de promoție și premiant de onoare.

Este interesant de menționat, că absolventul Vladimir Hanga vorbind la festivitatea de sfârșit de ciclu, în numele promoției sale și-a ținut discursul în limba latină. Era pentru prima dată, și după informațiile noastre nu s-a mai repetat, în istoria liceului, întrucât a urmat tăvălugul războiului și după aceea comunizarea țării, când un absolvent se adresa într-un cadru oficial, profesorilor și colegilor în limba latină.

Fostul ferdinandist de excepție, Vladimir Hanga a mărturisit deseori cât de mult a datorat anilor de liceu. Într-o scrisoare adresată școlii în care s-a format, cu ocazia sărbătoririi centenarului Colegiului Național „Ferdinand

I” din Bacău, în decembrie 1997, intitulată sugestiv „*Ce datorăm liceului nostru*”, spunea:

„După decenii de la terminarea studiilor liceale, ne întoarcem iar la Alma Mater pentru ca, urându-i la un secol de existență noi și strălucite împliniri în formarea celor tineri, să-i mulțumim pentru tot ce ne-a dăruit cu atâta mărinimie.

Mai întâi de toate ne-a dat certitudinea propriei noastre ființe, ce-și trage obârșia din spiritualitatea geto-dacă – ce ne leagă de glie și din geniul roman care, transmițându-ne sensul universalității, ne obligă la înțelegerea omului și a menirii sale într-o societate mondială.

Ne-a dezvăluit apoi tainele științei, ne-a lămurit simplitatea raționamentului sănătos – nealterat de sofisme – și ne-a îndrumat spre înțelegerea fenomenului social, ferindu-ne de falsa erudiție, de speculațiile primejdioase și de tirania aventurilor sociale.

Ne-a convins de fiecare zi că munca este sorgintea mulțumirii de sine, un panaceu de fiecare zi pentru a ne izbăvi de rele – uneori inerente naturii umane – o cale spre virtute, într-un cuvânt, o datorie a existenței noastre.

Iată de ce nu ne-am sustras de la sarcini grele și uneori ingrate și a unor funcții pline de răspundere civică. Astfel am învățat să ne îndeplinim cu devotament și dragoste meseria aleasă, desăvârșindu-ne pe noi înșine.

Ne-a învățat să fim mereu în slujba comunității și să contribuim din toată ființa noastră la un progres mereu în devenire, ne-a învățat să iubim, oriunde și oricând adevărul și dreptatea, să îndepărtăm zgomotele deșarte și minciunile ce adesea te înconjoară amenințător și, în fine, să depășim greutățile pe care adesea fatalitatea ni le pune în cale.

Într-un cuvânt, ne-a învățat să fim oameni în adevărata accepțiune a acestui cuvânt” și semna Prof. Univ. Dr. Doc. Vladimir Hanga.

După anii de liceu, Vladimir Hanga și-a continuat pregătirea universitară în cadrul Facultății de Drept din București, al cărui licențiat „*Magna cum laude*” a fost în 1943, ca șef de promoție. La terminarea facultății a fost selectat pentru a fi cadru didactic în învățământul superior.

Cu excepția a doi ani, timp în care a funcționat la Facultatea de Drept din București, unde se pare că nu s-a prea împăcat cu „aerul și mentalitățile dâmbovițene”, întreaga sa viață și muncă universitară s-au

legat de prestigioasa Universitate românească din Cluj, înființată după Marea Unire din 1918, și unde un alt băcăuan, savantul-arheolog Vasile Pârvan a susținut lecția inaugurală la 2 noiembrie 1919, lecție intitulată sugestiv „*Datoria vieții noastre*”.

Pregătirea științifică a lui Vladimir Hanga a fost marcată de susținerea a două doctorate, unul în drept, în 1947 și unul în științe economice în 1949 obținând, de fiecare dată, titlul de „laureat”.

Printr-o tenace și bogată activitate la catedra universitară și o prodigioasă muncă de cercetare științifică, Vladimir Hanga a parcurs toate treptele ierarhiei universitare, de la asistent la înaltul titlu de prof. univ. dr. docent, obținut în 1962.

De la catedra universitară a predat studenților de la Drept și Științe Economice, dar și de la alte facultăți, numeroase cursuri generale și cursuri speciale, între care menționăm: Drept privat roman; Istoria universală a statului și dreptului; Istoria statului și dreptului românesc; Drept civil; Tehnica juridică; Drept internațional privat; Teoria statului și dreptului; Limba latină; Istoria economiei naționale; Relații și organizații internaționale; Informatică juridică, etc.

Profesorul și respectiv cercetătorul științific Vladimir Hanga a desfășurat o bogată și remarcabilă activitate științifică, concretizată în numeroase tratate și monografii, la care, se adaugă peste 250 de articole, studii, recenzii, note, privind dreptul roman; istoria universală antică; istoria dreptului românesc, etc. – publicate în țară și străinătate.

Lucrările publicate care l-au consacrat pe Vladimir Hanga ca un mare specialist în drept sunt: *Drept privat roman* (1971, urmat de alte șapte ediții); *Istoria dreptului românesc* (trei ediții, în 1980 o ediție în trei volume); *Crestomație pentru istoria statului și dreptului roman* (3 volume); *Dreptul și tehnica juridică*; *Les institutions du droit contumier roumains* sau *Dreptul și calculatoarele* (două ediții).

Multe generații de studenți, viitori juriști din Cluj-Napoca, București, Iași și alte centre universitare din țară au învățat și mai învață după tratatele și cursurile profesorului Vladimir Hanga. Pentru multe generații de juriști, când spui *curs de drept roman*, spui, în fapt, Vladimir Hanga.

Puțini sunt cei care știu, mai ales din ultimele generații, că Vladimir Hanga nu a fost numai un mare specialist în dreptul roman și în dreptul vechi românesc, ci și un foarte bun și talentat istoric al lumii antice, dovadă fiind, în acest sens, lucrările sale, intitulate: *Cetatea celor șapte coline* (1957); *Caius Iulius Caesar* (1967); *Alexandru Macedon* (1974) și *Mari legiuitori ai lumii* (1994).

Excelent latinist, format în acest sens încă din anii de liceu, cum am menționat mai sus, profesorul Vladimir Hanga a colaborat cu alți distinși specialiști, la traducerea și editarea documentelor medievale transilvănene (zece volume publicate de Academie), iar în 2002 la vârsta de 82 de ani, a tradus din limba latină *Instituțiile lui Justinian*.

Profesorul Vladimir Hanga a realizat și importante instrumente de lucru, cum sunt: *Mic dicționar juridic*; *Dicționar juridic englez-român și român-englez*; *Dicționar juridic latin-român*, de mare folos noilor generații de juriști.

Pentru prestigiul său, în lumea universitară clujeană a fost decan al Facultății de Drept (1968-1973) și prorector al Universității clujene (1973-1976). A contribuit la formarea multor generații de juriști, a condus foarte multe lucrări de licență și numeroase lucrări de doctorat în specializările „Drept roman” și „Istoria statului și dreptului roman”.

Impresionanta activitate didactico-științifică i-a adus multe și meritate titluri și distincții. În 1962 i s-a atribuit titlul de doctor docent în științe juridice. În 1981 Academia Română (numită pe atunci Academia R. S. România) i-a acordat Premiul „Simion Bărnuțiu”, iar Universitatea de Vest din Timișoara în 1997 și Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad în 2004, i-au conferit titlul de Doctor Honoris Causa.

Profesorul-savant Vladimir Hanga a fost recunoscut ca un mare specialist în istoria dreptului nu numai la noi în țară, dar și peste hotare. A susținut cursuri și conferințe la Universități de prestigiu din Paris, Strassbourg, Bruges, Amsterdam, Varna, Liubliana, Leiden, Haidelberg, Frankfurt am Mein, Leipzig, Geneva, Dusseldorf, ș. a. A participat la numeroase congrese, simpozioane și colocvii naționale și internaționale.

Urmare a prestigiului dobândit pe plan științific a fost ales membru al mai multor societăți științifice din străinătate, precum „Societe d’histoire du droit” din Paris, „Societatea oamenilor de știință Pugwash”, etc. A fost

expert O. N. U. pentru drepturile civile și politice (în două sesiuni, 1977-1980 și 1980-1984). A fost membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga (1984-1988).

Pe lângă premiile și titlurile menționate deja, în rândurile de mai sus, acordate pe plan național, mai consemnăm că numele lui Vladimir Hanga este înscris în două enciclopedii din străinătate: „Cambridge” și „Marquis Who’s Who in the World” din SUA.

Prin trecerea în lumea umbrelor, la Arad, în 16 iunie 2013, unde își va dormi somnul de veci, am pierdut încă un MARE OM, un universitar și om de știință exemplar, apreciat și iubit de discipolii săi și de toți cei care l-au cunoscut.

Vladimir Hanga rămâne, prin tot ce a realizat în viață, prin ținuta morală, științifică, academică și cetățenească un model demn de urmat, în primul rând de noile generații.

Datoria noastră este să-i păstrăm și cultivăm memoria, să-i ducem mai departe idealurile sale. A nu-l uita înseamnă ai continua realizările, legându-l astfel organic, pentru eternitate, de actualitatea vie.

Cum am putea încheia aceste modeste rânduri, despre un mare latinist și jurist, decât spunându-i celebrele cuvinte ale strămoșilor romani: SIT TIBI TERRA LEVIS!

Ioan Mitrea